

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Valta, Reijo

Title: Hauhio, Ami (1912-1955)

Year: 2019

Version: Accepted version (Final draft)

Copyright: © 2019 Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Valta, R. (2019). Hauhio, Ami (1912-1955). In Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. *Studia Biographica*, 4. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-010114>

Hauhio, Ami
(1912 - 1955)

sarjakuvantekijä, kuvittaja, taidemaalari

Ami Hauhio oli suomalaisen seikkailusarjakuvan mestari. Hän teki 1930-luvun lopulta 1950-luvun alkuun sanoma- ja aikakauslehtiin amerikkalaisten esikuvien innoittamana jatkuvajuonisia strippejä, joiden tekemiseen hän suhtautui vakavasti. Hauhio uskoi sarjakuvan olevan tulevaisuuden ala. Työteliäs Hauhio piirsi sarjakuvien lisäksi karttoja merenkulkuhallitukselle, reklaameja mainostoimistoille, kansia viihdekirjoihin ja kuvituksia lukuisiin lehtiin. Lisäksi aikaa riitti taiteelle ja järjestöaktiivisuudelle.

Aimo Robert "Ami" Hauhio syntyi 1912 esikoiseksi viipurilaisen Robert Hauhion ja Lyyli Mustosen perheeseen. Pian Aimon syntymän jälkeen oboeta ja torvia soittanut isä sai paikan Joensuun Musiikkiyhdistyksen orkesterissa ja puhallinorkesterissa. Veli Mauri Kullervo syntyi Joensuussa 1914 ja Esko Robert 1917 Turussa. Perhe palasi Viipuriin, ja isällä oli 1923 virka kirjurina Viipurin poliisissa, jossa isoisä Anton Hauhio myös työskenteli. Isä hukkui purjehdusonnettomuudessa Viipurinlahdella saman vuoden kesäkuussa. Onnettomuus uutisissa harmiteltiin, että "surullisen lopun saanut oli vasta äskettäin asevelvollisuutensa suorittanut ja jätti hän jälkeensä puolison ja kolme alaikäistä lasta".

Ami Hauhio aloitti 1926 opinnot Viipurin Taiteenystävain piirustuskoulussa. Hänet hyväksyttiin pari vuotta myöhemmin malliluokalle. Opinnot jatkuivat aina vuoteen 1932. Karjala kirjoitti piirustuskoulun tuon vuoden kevätnäyttelyarviossa, että Hauhio "kehittyy todennäköisesti vielä erinomaiseksi akvarellistiksi. Hänellä on oikea vesivärimaalarin herkkä sivellin."

Taiteilijan ura oli katketa nuoruuden kranaattileikkeihin. Hauhion vasen käsi vaurioitui, ja sen vuoksi hänet vapautettiin asepalveluksesta. Kutsuntojen jälkeen hän erosi myös Viipurin suojeluskunnasta 1937. Siksi sotien aikana Hauhiosta ei tullut TK-piirtäjää monien muiden kollegoiden tapaan.

Hauhio sai työpaikan kivipiirtäjänä Viipurin Kirja- ja Kivipainosta. Nimimerkki Ami alkoi 1937 tulla tutuksi lukevalle yleisölle, sillä tuolloin alkoi Karjalan viikkoliitteessä ilmestyä Hauhion novellikuvituksia. Karjalassa ilmestyi myös Allen Deanin tekemä Ratsupoliisi King, josta Hauhio imi vaikutteita Milton Caniffin Terry and The Piratesin ohella omaan sarjakuvaansa Lentäjä Sam Hurjan seikkailut maalla, merellä ja ilmassa. Se alkoi ilmestyä Seurassa 1937.

Nuorella miehellä riitti virtaa osallistua erilaisiin kilpailuihin. Valtakunnallisissa Yleisradion merkkikilpailussa 1938 ja Tuoremehukomitean julistekilpailussa 1939 Hauhio sijoittui molemmissa jaetulle kolmannelle sijalle. Yleisradion 1940 käyttöön otettu tunnus toteutettiin lopulta Hauhion ehdotuksen pohjalta. Töiden kannalta tärkeä oli Uuden Suomen sunnuntailiitteen piirustuskilpailu 1938. Hauhio ei sijoittunut aivan kärkeen, mutta hänen pilakuviaan julkaistiin ja maine kasvoi.

Ami Hauhio solmi 1938 avioliiton sairaanhoitaja Kerttu Suomalaisen kanssa. Seuraavana vuonna heille syntyi poika, joka sai nimen Ami. Hauhiot evakuoitiin lokakuussa 1939 monien muiden viipurilaisten mukana. Perhe asettui Helsingin Munkkiniemeen. Aiemmin samana vuonna Hauhio oli tehnyt pääkaupungissa taiteilijadebyyttinsä. Seitsemän hänen työtään oli esillä Helsingin Taidehallissa olleessa Nuorten taiteilijain näyttelyssä.

Helsinkiin muuton myötä Hauhion piti etsiä itselleen uusia julkaisupaikkoja. Hän pääsi kirjailija Yrjö Soinin perustaman Tekijätoimisto-syndikaatin listoille. Toimisto tarjosi lehdille ympäri maan novelleja,

pakinoita, kuvituksia ja sarjakuvia. Hauhion uudet sarjakuvat Patentti n:o 33, Maan mies Marsissa ja Tullivartija Topi Valpas levisivät lehtiin ympäri maan. Suomalaisen Esko Vesan keksimästä erikoiskranaatista kertovan Patentti n:o 33:n tunnetuin julkaisupaikka oli Seikkailujen maailma ja Alex Raymondin Flash Gordonista vaikutteita ottaneen Maan miehen Marsissa Isku.

Vuonna 1940 aloitetut sarjakuvat olivat isänmaallisia, mutta sotatapahtumat jäivät niissä taustalle. Toisin oli jatkosodan aikaan 1942 alkaneessa Ismo Lennossa. Rajaseudun pojalla oli mielessä kosto syntymäkotikylän polttaneille venäläisille. Kyseessä ei kuitenkaan ollut yksinäinen desperado, vaan tunteva ja tappamista kavahtava ihminen. Ismo Lentoa julkaistiin laajasti ympäri maan ja sarjakuvasta tuli suosittu. Sodan jälkeen Lento värvättiin poliisiksi ja jatkoi seikkailuja muun muassa Sisämaa-Laatokassa ja Länsi-Savossa. Vuonna 1948 Sisämaa-Laatokassa kerrottiin sarjakuvaa kaipaaville lukijoille, että "Ismo joutui epäsuosioon poliittisista syistä ja sarja katkesi kesken". Lento oli jatkosodan aikana leimautunut sotapropagandaksi ja yrityksestä huolimatta sarjakuva ei päässyt maineestaan.

Jatkosodan ajan Hauhio työskeli merenkulkuhallituksen kartanpiirtäjänä. Helsinginkään ei perheestä tuntunut turvalliselta paikalta. Raskaana oleva puoliso ja poika lähtivät sodan ajaksi Ruotsiin turvaan. Siellä perhe kasvoi tyttärellä.

Valojuovassa alkoi 1944 ilmestyä Koltan perintö. Hauhion käsikirjoittamassa ja piirtämässä sarjassa sankarit Pekka Pounu ja Lauri Lempiö lähtevät Lappiin ja kohtaavat monenlaisia erikoisia kansoja ja ilmiöitä. Hauhio oli Lapin eksotisoimisessa eturintamassa. Lappi nousi 1950-luvulla viihdekulttuurissa kotimaiseksi villiksi länneksi. Sarjakuva jatkui Pellervossa 1947 - 1950. Jälkiarvioissa Koltan perintöä on pidetty Hauhion omaperäisimpänä ja onnistuneimpana työnä.

Helsingissä Hauhio verkostoitui monien muiden tuotteliain kulttuurin tekijöiden kanssa. Maan miestä Marsissa käsikirjoittivat Reino Helismaa ja Olavi Kanerva (1913 - 1974), jotka molemmat olivat kirjapainoammattilaisia ja erilaisten tekstien tuottajia. Kanervan isän omistaman lahtelaisen Kanervan Kirjapainon kustantama Seikkailujen maailma julkaisi myös Ismo Lentoa ja Hauhion novellikuvituksia. Kanerva julkaisi ainoan Hauhion elinaikana julkaistun sarjakuva-albumin 1947. Julkaisu oli enemmän käsikirjoittajien hanke, sillä Hauhio kertoi 1945 antamassaan haastattelussa, ettei Maan mies Marsissa häntä kiinnostanut. "Sen aihe kulki mielestäni liiaksi erään tunnetun ulkomaalaisen sarjan jälkiä. Syyn tästä sai tietysti yleisön silmissä piirtäjä."

Hauhio osasi tehdä aikansa ostavaan yleisöön tehoavan kirjankannen. Monet niistä tulivat tuotteliaille kirjailijoille, kuten Kaarlo Nuorvalle, Marton Taigalle (Martti Löfberg) ja Outsiderille (Aarne Haapakoski). Seikkailukirjat olivat Hauhion ominta alaa, esimerkiksi Kustannusosakeyhtiö Karhulle tehdyt Tarzan-kirjojen kannet ovat jääneet monien mieleen. Outsiderin kanssa yhteistyö laajeni Kalle-Kustaa Korkin ja Paavo Lipposen sarjakuvaseikkailujen tekemiseksi. Mutta kioskirjoina ja kuunnelmina tutuiksi tulleet hahmot eivät sarjakuvana saaneet suosiota.

Sotien jälkeen mainostoimistojen tarjoamat työt täyttivät Hauhion päivät. Hän työskenteli muun muassa Mainosyhtymälle, Ilmolle ja Erva-Latvalalle. Kuvituksia ja sarjakuvia hän teki iltaisin. Taidettakaan Hauhio ei unohtanut, vaan hän osallistui muutamiin yhteisnäyttelyihin 1940-luvun lopulla ja piti yksityisnäyttely Munkkiniemen Kuvaamossa 1948.

Hauhio oli aktiivinen järjestötoiminnassa. Hän oli kuulunut kauan Viipurin Taiteilijaseuraan ja Suomen Taidepiirtäjien Liittoon (sittemmin Grafia) ja liittyi uusien töiden myötä myös Suomen Mainos- ja

Myyntiyhdistyksen (sittemmin Suomen Markkinointiliitto) jäseneksi. Hauhio vaikutti taiteilijaseuran johtokunnassa, oli taidepiirtäjien varapuheenjohtaja 1948 ja toimi mainos- ja myyntiyhdistyksen edustajana.

Hauhio sairastui 1950 vatsasyöpään. Ensimmäisellä kerralla se onnistuttiin hoitamaan, mutta taudin uusiutuminen muutamia vuosia myöhemmin vei Hauhion. Perhe kasvoi vielä 1952 toisella pojalla. Sairastuminen heijastui töihin, eikä Hauhiolla enää riittänyt voimia kunnianhimoisten sarjakuvien toteuttamiseen. 1950-luvulla syntyi lähinnä perinteisten poikatarinoiden sarjakuvasovituksia Lasten Maailmaan (muun muassa Viimeinen mohikaani, Aarresaari).

Hauhion keskeisimmäksi taiteelliseksi työksi nousi Koltan perintö. Sen Pellervossa julkaistun toisen osan Seinäjoen sarjakuvaseura julkaisi albumina 1984. Turkulainen sarjakuvakustantamo Zum Teufel julkaisi 2011 restauroidun version Maan mies Marsissa - sarjakuvasta. Sen pohjana oli Isku-lehdissä julkaistut sarjakuvat, ei Kanervan aikaisemmin julkaisema albumi. Maan mies Marsissa on saanut vuosien mittaan kulttimaineen, johon vaikutti Hauhion taidokas jälki ja aikaisemman albumin keräilymaine. Albumi oli 1960-luvulla keräilyharvinaisuus, josta maksettiin korkeita hintoja. Arvo kuitenkin romahti kun varastosta löytyi teoksia laatikkokaupalla. Tapauksen pohjalta Matti Almila kirjoitti romaanin Vaaralliset sarjakuvat (1975).

Ami Hauhion reilun viidentoista vuoden ura kuvittajana ja graafikkona näkyi suomalaisten kuvallisessa maisemassa tekijän elämää pidemmän aikaa. Monen suomalaisen ensimmäinen colajuoma oli Ami-Cola, jonka etiketin teki tietenkin Ami Hauhio. Erityisesti Nuorten toivekirjastoon tehdyt kannet muokkasivat lukijoiden mielikuvia teosten sisällöstä. Hauhion suunnittelemat Yleisradion ja Säästöpankkiliiton tunnukset palvelivat useita vuosikymmeniä.

Aimo Robert Hauhio, Ami S 14.6.1912 Viipuri, K 16.12.1955 Helsinki. V muusikko, kirjuri Robert Hauhio ja Lyyli Emilia Mustonen. P 1938 - sairaanhoitaja Kerttu Suomalainen S 1913, K 2002, PV vahtimestari Juho Suomalainen ja Fanny Montonen. Lapset: Ami S 1939, merenmittausteknikko; Sinikka S 1942, lentoemäntä; Eeva Tuulikki (von Buxhoeveden) S 1945, K 2004, mainonnan ammattilainen, kreivitär; Olavi (Olli) S 1952, viihdetoimittaja.

URA. Viipurin Taiteenystävain piirustuskoulu 1926 - 1928, 1930 - 1932.

Kivipiirtäjä Viipurin Kirja- ja Kivipainossa 1933 - ; Karjala-lehden avustaja 1937 - 1939; vapaa taiteilija, kuvittaja 1940 - ; kartanpiirtäjä merenkulkuhallituksessa 1941 - 1944; mainospiirtäjä Mainosyhtymä Oy:ssä, Oy Suomen Ilmoituskeskuksessa, Erva-Latvala Oy:ssä.

Jäsenyydet: Suomen Taidepiirtäjien Liiton varapuheenjohtaja 1948; Suomen Mainos- ja Myyntiyhdistys; Viipurin Taiteilijaseuran johtokunta.

Viipurin suojeluskunta - 1937.

Kunnianosoitukset: Kolmas sija Yleisradion merkkikilpailussa 1938, Tuoremehukomitean julistekilpailussa 1939.

TEOKSET. Yleisradion tunnus 1940; Säästöpankkiliiton tunnus; Ami-Colan etiketti 1949, Suomen Sokeri Oy.

Sarjakuvat: Sam Hurja // Seura 1937 - 1938; Herrasväki Seuranheimo // Seura 1939; Patentti n:o 33 // Tekijätöimisto, Seikkailujen maailma 1940 - 1942; Maan mies Marsissa // Isku 1940 - 1942; Tullivartija Topi Valpas // Tekijätöimisto 1940-luku; Ismo Lento // Tekijätöimisto 1942 - 1946; Koltan perintö // Valojuova, Pellervo 1944 - 1950; Touhukas Maija // Kimmo 1945; Pekka Lipponen ja Kalle-Kustaa Korkki // Seura 1950; Lentävä lautanen // Seikkailujen maailma 1953; seikkailusarjakuvia: Viidakon poika, Viimeinen mohikaani, Norsu Tuomo, Seikkailuja Korallisaarilla, Aarresaari // Lasten maailma 1949 - 1956.

TUOTANTO. Maan mies Marsissa. 1947 (O. Kanerva, R. Helismaan kanssa; uusi painos 2011); Koltan perintö : seikkailuja maan uumenissa, avaruudessa ja merten syvyyksissä : suomalainen sarjakuvaklassikko vuosilta 1947 - 1950. 1984.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS. A. Hauhio, Koltan perintö : seikkailuja maan uumenissa, avaruudessa ja merten syvyyksissä : suomalainen sarjakuvaklassikko vuosilta 1947 - 1950. 1984: H. Römpötti, Huomioita Hauhiosta; V. Hänninen, Kirjan kasvot. 2017; V. Hänninen, J. Karjalainen, Sarjatulta! : sota-ajan suomalaiset pilapiirroukset ja sarjakuvat. 2014; O. Järvi, Parhaat pilapiirtäjämme. 1979; O. Kanerva, R. Helismaa, A. Hauhio, Maan mies Marsissa. 2011; J. Nummelin, Aito suomalainen kulttisarjakuva. T. Ronkainen, Jälkisanat; H. Kaukoranta, J. Kemppinen, Sarjakuvat. 2. laajennettu painos 1982; T. Kokkila, Ami Hauhio 100 vuotta // Sarjainfo 2/2012; Laikku 05 : kotimaiset kuvasarjat 1900 - 1945. 2005: H. Jokinen, Ami Hauhio; T. Ronkainen, Koltan perintö // Kvaak.fi 30.11.2017 // saatavissa: <http://www.kvaak.fi/index.php?articleID=2478>.